

اعوجاج و بدکارکردی نهادی:

ارزیابی و آسیب‌شناسی مقالات علوم سیاسی در فصلنامه‌های خارجی

نامعتبر

علی باقری دولت‌آبادی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۳۰
 تاریخ تأیید: ۱۳۹۷/۳/۱۰

چکیده

یکی از اهداف اصلی پژوهش در جهان، اساساً رشد و توسعه علمی و به تبع آن، پیشرفت و رفاه جامعه است. در ایران، این هدف غالباً به فراموشی سپرده شده و نفس انتشار مقالات و تعداد آنها در مقایسه با سایر کشورهای جهان به یک هدف تبدیل گردیده است؛ چنانکه به لحاظ تعداد مقالات منتشرشده در مجلات بین‌المللی، ایرانیان مقامی چشمگیر و بالا دارند، اما در تبدیل این مقالات به دستاوردهای صنعتی و یا کارآفرینی، نتیجه موفق‌تری کسب نکرده‌اند. این پدیده که در گذشته در رشته‌های علوم پایه، فنی و مهندسی بیشتر مشاهده می‌شد، چند سالی است به حوزه علوم انسانی و به طور خاص علوم سیاسی و روابط بین‌الملل نیز تسری پیدا کرده است؛ به نحوی که شاهد روی آوردن اعضای هیئت علمی و دانشجویان به چاپ مقاله در مجلات دارای کیفیت پایین و حتی جعلی در خارج از ایران هستیم. مقاله پیش رو قصد دارد که اولاً ارزیابی از وضعیت رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل به نسبت سایر رشته‌های علوم انسانی در خصوص این پدیده داشته باشد و ثانیاً به آسیب‌شناسی پژوهش‌های مذکور بپردازد. برای این منظور، از هر دو روش کمی و کیفی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تعداد مجلات نامعتبر خارجی از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ رشد تصاعدی داشته است و بعد از رشته علوم اجتماعی و روانشناسی، پژوهشگران رشته علوم سیاسی بیشترین گرایش را به سمت چاپ مقاله در این نشریات نشان داده‌اند. این درحالی است که چاپ مقاله در مجلات معتبر خارجی بسیار اندک بوده است. یافته‌های پژوهش همچنین گویای کیفیت پایین این مقالات به نسبت هم‌تایان داخلی آنها بوده است. در آسیب‌شناسی این مسئله که به نوعی اخلاق حرفه‌ای پژوهش را زیر سؤال می‌برد، عواملی همچون الزام اساتید به چاپ مقاله در نشریات خارجی برای ارتقای علمی، الزام دانشجو به چاپ مقاله برای دفاع از رساله، طولانی بودن فرایند چاپ مقاله در فصلنامه‌های داخلی، سنجش داوطلبان مقطع دکتری با تعداد مقالات و... احصا شده‌اند.

واژگان کلیدی: علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، پژوهش، وزارت علوم، دانشگاه، نهادگرایی.

* دانشیار گروه
 علوم سیاسی،
 دانشگاه یاسوج،
 یاسوج.

abagheri
 @yu.ac.ir

مقدمه

هدف اصلی پژوهش، تولید علم و دانش است. با وجود این، در هر مرحله از فرآیند پژوهش ممکن است علاوه بر لغزش‌های علمی، لغزش‌های اخلاقی نیز پیش بیاید. با گسترش علوم و دقیق‌تر شدن پژوهش‌ها، نگرانی‌ها درباره اصول اخلاقی پژوهش نیز افزایش یافته است. آنچه مسلم است، در پژوهش و کار علمی، تعقیب منافع شخصی از طریق ابزارهای غیر اخلاقی و ناروا بیانگر «فساد آکادمیک»^۱ است (توکل و ناصری راد، ۱۳۸۸: ۱). این فساد می‌تواند اشکال مختلف داشته باشد: از سرقت علمی گرفته تا جعل، تحریف و... این پدیده مختص کشورهای در حال توسعه نیست و از دهه ۹۰ میلادی به بعد، یعنی با فراگیر شدن اینترنت و دسترسی به داده‌ها و پژوهش‌ها در سراسر جهان شدت بیشتری پیدا کرده است. کما اینکه در خود غرب افرادی همچون ایزنباخ معتقدند سرقت علمی از محتوای وبسایت‌ها مسئله‌ای است که رو به گسترش است (Long, 2007: 168-199). اما این پدیده در کشورهای در حال توسعه و اخیراً در ایران شکل ناپسندتری پیدا کرده و آن، معضل چاپ مقالات در نشریات جعلی و فاقد اعتبار است. بدین صورت که اعضای هیئت علمی و دانشجویان مقالات خود را در مجلاتی منتشر می‌کنند که در بهترین حالت پس از یک سال مشخص می‌شود مجله مذکور فاقد اعتبار علمی لازم بوده و حتی گاه مشخص می‌گردد سامانه‌ای که مقاله در آن بارگذاری شده، سامانه جعلی یک مجله معتبر بوده است. این پدیده ابتدا در رشته‌های فنی مهندسی، علوم و کشاورزی خود را نشان داد و اخیراً دامنه آن به رشته‌های علوم انسانی و از جمله رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل نیز کشیده شده است. مقاله پیش رو قصد دارد اولاً ارزیابی‌ای از وضعیت رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل به نسبت سایر رشته‌های علوم انسانی در خصوص این پدیده داشته باشد و ثانیاً به آسیب‌شناسی پژوهش‌های مذکور بپردازد.

۱. ادبیات و پیشینه پژوهش

در خصوص سنجش مقالات منتشرشده در مجلات خارجی نامعتبر، تاکنون هیچ پژوهشی با این عنوان انجام نشده است. این ضعف نه‌تنها در مورد مقالات رشته علوم سیاسی، بلکه در مورد سایر رشته‌های علوم انسانی نیز احساس می‌شود. با وجود این، در خصوص اخلاق حرفه‌ای پژوهش و شاخص‌های مربوطه، به آسانی میتوان مقالات متعددی را پیدا کرد. نرگس خالقی (۱۳۸۷) اخلاق پژوهش در حوزه علوم اجتماعی را بررسی کرده است. عاطفه محمدنژاد

(۱۳۸۶) اخلاق در پژوهش را به بحث گذاشته است. مجتبی لشکر بلوکی (۱۳۸۷) دست به تدوین چارچوب ارزش‌ها و اخلاق حرفه‌ای پژوهش‌های علمی و فناوری زده است. محمد توکل و محسن ناصری راد (۱۳۸۸) معضل دستبرد علمی را با استفاده از رویکرد جامعه‌شناسی به بحث و مذاقه علمی گذاشته‌اند. همچنین داریوش فرهود (۱۳۸۹) اخلاق آکادمیک در آموزش و پژوهش را دست‌مایه پژوهش خود قرار داده است.

در رشته علوم سیاسی علی‌رغم اینکه درباره اخلاق حرفه‌ای پژوهش و رعایت ضوابط اخلاقی در نگارش تحقیق، مقاله‌ای منتشر نشده، اما آسیب‌شناسی‌هایی درباره پژوهش‌ها و آموزش‌های صورت‌گرفته در این رشته طی سال‌های اخیر انجام شده است. حمیدرضا رحمانی دهکردی و شهین دخت پاکزاد (۱۳۹۴)، عبدالله پورچناری و کمالی (۱۳۹۴)، علیرضا ازغندی (۱۳۸۲)، نسرین مصفا (۱۳۸۵)، حسین سلیمی (۱۳۸۷)، امیرمحمد حاجی یوسفی (۲۰۱۰)، حمیرا مشیرزاده و حیدرعلی مسعودی (۱۳۸۹)، حمیرا مشیرزاده (۲۰۰۹) و محی‌الدین مصباحی (۲۰۰۹) از جمله پژوهشگران شاخص در این باره بوده‌اند که دست به قلم برده‌اند. حاصل آسیب‌شناسی این مقالات، پی‌بردن به نداشتن سهم‌افزایی/افتراقی مقالات منتشرشده علوم سیاسی با پشتوانه عینی و ادعایی علمی، ضعف در کاربست نظریه، نداشتن پیش‌بینی علمی و عدم به‌کارگیری صحیح روش‌های پژوهش است. همچنین جستجو در منابع انگلیسی‌گویای این نکته است که با وجود ارزیابی‌هایی که درباره پژوهش‌های علوم سیاسی منتشر شده حول یک موضوع خاص، مثلاً ناسیونالیسم در یک کشور، به خصوص مثل قبرس (Kiralp, 2016) یا وضعیت رشته علوم سیاسی در کشوری خاص همچون فرانسه (Thiébault, 2015) و با ارزیابی نقاط ضعف و قوت شیوه‌های پژوهش در علوم سیاسی (Choy, 2014)، آسیب‌شناسی درباره کیفیت و کمیت مقالات در فصلنامه‌های بین‌المللی صورت نگرفته است. لذا از این زاویه، مقاله پیش‌رو می‌تواند افق جدیدی را پیش‌روی تصمیم‌گیرندگان امر پژوهش در کشور و سیاست‌های اتخاذشده آنها در گذشته بگشاید. همچنین این مقاله می‌تواند فتح‌بایی برای ارزیابی مقالات منتشرشده سایر رشته‌های علوم انسانی در فصلنامه‌های بین‌المللی باشد.

۲. چارچوب نظری: نهادگرایی انتخاب عقلانی

ریشه علوم سیاسی در مطالعه نهادهاست. در طول دوره بعد از جنگ جهانی دوم، دانش علوم سیاسی به جای پرداختن به این ریشه‌ها، بر فرضیات فردگرایانه رفتارگرایی و انتخاب عقلایی متمرکز شد. هر دوی این رهیافت‌ها بر این فرض استوار بودند که افراد، به مثابه

سوزه، به طور خودمختار و بر اساس نشانه‌های روانشناسی-اجتماعی یا محاسبه عقلانی از سود شخصی خود عمل می‌کنند. در این نظریه‌ها، افراد توسط نهادهای رسمی یا غیررسمی جهت‌گیری نمی‌شدند، بلکه انتخاب‌هاشان به دست خود آنها ساخته می‌شد (لک زایی، ۱۳۸۳: ۳۱۶). در دهه ۱۹۸۰، با بازگشت مجدد نهادگرایی به عرصه علوم سیاسی، این رویکرد تغییر پیدا کرد. نهادگرایی جدید ویژگی‌های زیادی از قرائت قدیمی‌تر این رهیافت را برای فهم سیاست حفظ کرد، اما پیشرفتی هم در مطالعه سیاست در برخی جهت‌گیری‌های تجربی و نظری جدید به وجود آورد. از این رو، بسیاری از فرضیات تفکر نهادی قدیمی‌تر ثمربخش‌تر شدند. نهادگرایان جدید در عین حال که معتقدند انقلاب رفتاری قابلیت اعمال و کاربرد ندارد- چراکه رفتارگرایان برای توضیح پدیده‌ها سراغ عاملین غیرساختاری مثل افراد رفته و از کارکرد نهادها غفلت می‌کنند- سعی کردند متغیر فرد و گزینش عقلانی را نیز به تحلیل‌های خود اضافه کنند. در نهادگرایی جدید که با نام جیمز مارش و یوهان اولسن شناخته شده است، مسئله ساختار/کارگزار و تفسیر ارزش‌های نهادها حل شده است و اساس رفتار در نهادها به جای آنکه سرکوبگرانه باشد هنجاری است. به عبارت دیگر، به جای اینکه رفتار توسط نقش‌های معین رسمی اعضای نهادها هدایت شود بیشتر تحت تأثیر ارزش‌های موجود در سازمان‌ها قرار می‌گیرد (حقیقت، ۱۳۸۷: ۵). نهادگرایی انواعی دارد که عبارتند از: نهادگرایی هنجاری، نهادگرایی انتخاب عقلانی، نهادگرایی تاریخی، نهادگرایی تجربی، نهادگرایی بین‌المللی، نهادگرایی انجمنی و نهادگرایی جامعه‌شناختی (ر.ک: پیترز، ۱۳۸۷). در اینجا برای توضیح رفتار پژوهشی دانشجویان و اساتید در انتشار مقالات خود در فصلنامه‌های نامعتبر خارجی، رویکرد نهادگرایی انتخاب عقلانی انتخاب می‌شود. عالمانی که در این چارچوب کار می‌کنند ضمن پذیرش نقش نهادها و ارزش‌هایی که بر افراد تحمیل می‌کنند، بحث‌شان این است که رفتارها حاصل کارکرد قوانین و انگیزه‌ها هستند. برای این گروه، نهادها، سیستم‌های قوانین و انگیزه‌ها موجب میشوند که افراد تلاش کنند سود خودشان را به حداکثر برسانند. درحقیقت، نظریه‌پردازان گزینش عقلانی در مطالعه سیاست متوجه شدند که تبیین کنش سیاسی بدون فهم نهادهای سیاسی ممکن نیست و لذا درصدد توضیح نهادهایی چون قانون‌گذاری، کابینه و بوروکراسی‌ها برآمدند. در این رهیافت، نهادها به عنوان ساخته‌هایی عقلانی شامل قواعد و هنجارها، رویه‌های رسمی و غیررسمی و نظام اجرایی آنها در نظر گرفته میشوند که شرایط را برای عقلانیت محدود مهیا می‌سازند و لذا فضایی را ایجاد میکنند که در آن کنشگران سیاسی که در تعامل با یکدیگرند، میتوانند دست به عمل بزنند.

عمل سیاسی در این نظریه برآمده از تصمیماتی است که مبتنی بر تجمیع ترجیحات فردی است. افراد مجموعه‌ای منظم و سلسله‌مراتبی از ترجیحات دارند که در درون چارچوبهای نهادی و محدودیت‌های آنها، هزینه و فایده‌گزینه‌های مختلف را محاسبه میکنند و به صورتی عقلانی از بین آنها انتخاب مینمایند تا به اهداف مورد نظر خود دست یابند (حسینی زاده، ۱۳۹۱: ۹۶). بر اساس این نظریه، افراد تمایل دارند تا سود خود را به حداکثر ممکن برسانند، اما ترجیح می‌دهند این کار را در چارچوب نهادها دنبال کنند.

مطالعه رفتار دانشجویان، پژوهشگران و اساتیدی که اقدام به انتشار مقاله در فصلنامه‌های نامعتبر خارجی میکنند گویای این نکته است که آنها تحت تأثیر شدید نهادهایی قرار دارند که از آنها برای دفاع از رساله، ارتقای مرتبه، تبدیل وضعیت و غیره مطالبه مقاله خارجی دارند و این مطالبه را در قالب الزام‌های قانونی و به شکل هنجاری و ارزشی بر آنها تحمیل میکنند. با فرض اطلاع داشتن اکثر افراد گروه‌های یادشده از نتیجه عمل خود، ترجیحات فردی آنها امتناع از دست زدن به چنین کاری (چاپ مقاله) است، اما گزینش عقلانی به آنها یادآور می‌شود که برای به حداکثر رساندن سود خود ناچار به انجام چنین کاری هستند. لذا پژوهشگران، دانشجویان و اساتید ترجیح میدهند در چارچوب عقلانیت محدود مورد اشاره در نظریه نهادگرایی انتخاب عقلانی، برای یکبار و رهایی از جبر نهادی دست به این عمل بزنند. درحقیقت، آنها با چاپ مقاله در فصلنامه‌های نامعتبر و یا دارای کیفیت پایین، علاوه بر تن دادن به قوانین و ارزشها سعی میکنند از قبل آن برای خود تولید سود و فایده کنند. لذا از آنجا که نهاد، ارزشها و هنجارهایی دارد که اعضا آنها را میپذیرند و رعایت میکنند، این ارزشها و هنجارها رفتار فرد را به شکل معینی هدایت و محدود میکنند (قلیپور، ۱۳۸۰: ۱۴۰). اگرچه این قواعد رسمی ممکن است مطلوب نباشند و تغییر آن در کوتاه مدت امکانپذیر باشد، اما هنجارها و ارزشهای شکل‌دهنده به این قواعد به یکباره تغییر نمیکنند و مستلزم گذر زمان هستند؛ چراکه ارزشها و هنجارها مشروعیت بخش قواعدند و تغییرات سریع و انقلابی نمی‌تواند انتظار بانیان و حامیان آنها را برآورده کند. لذا باید گفت تغییرات نهادی فرایندی بلندمدت و تدریجی را می‌طلبد که پیشین‌آنها را تغییر در نظام باورها و اندیشه‌ها است (North, 1994:366). پس تا زمانی که مسئولان وزارت علوم و سایر نهادهای تصمیم‌گیرنده به این باور و اندیشه نرسند که الزام قانونی به چاپ مقاله خارجی نمی‌تواند برای یک کشور، صنعت، کارآفرینی، خلاقیت، اشتغالزایی، ثروت و تولید علم به همراه آورد، روند چاپ مقاله در فصلنامه‌های نامعتبر ادامه خواهد یافت.

۳. روش تحقیق

برای سنجش مقالات منتشرشده در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در مجلات خارجی، از دو روش کمی و کیفی (توصیفی-تحلیلی) استفاده شد. ابتدا بر اساس فهرست نشریات جعلی که هر ساله از سوی وزارت علوم تحقیقات و فناوری منتشر می‌شود، مجلات بین رشته‌ای، تخصصی و مجلاتی که قابلیت چاپ مقالات در حوزه مربوطه را داشتند، شناسایی شدند. نکته قابل توجه در این خصوص، این بود که بررسیها نشان داد این مقالات صرفاً در مجلات تخصصی چاپ نشده‌اند و عموماً رشته‌های مختلف علوم انسانی در مجلاتی که به نوعی با حوزه علوم انسانی مشترک هستند و یا عناوین آنها به نحوی است که در نگاه اول نامرتبط جلوه نمیکنند، اقدام به چاپ مقاله میکنند. برای این کار، بازه زمانی ۵ ساله از سال ۱۳۹۱ تا آبان ۱۳۹۶ در نظر گرفته شد. در این بازه زمانی، ۵ فهرست منتشر شده بود. پس از شناسایی مجلات، بر اساس نمونه‌برداری تصادفی دو مجله انتخاب و مقالات منتشر شده در آن در سال ۲۰۱۶ (۹۵-۹۴) مورد ارزیابی قرار گرفت (علت عدم انتخاب سال ۲۰۱۷ به دلیل عدم انتشار کامل همه شماره‌های یک فصلنامه در این سال بود). در گام بعدی، مقالات برحسب فاکتور تخصص نویسندگان و رشته مربوطه از یکدیگر تفکیک شدند. در نهایت، با استفاده از ترسیم جدول و نمودار، داده‌های به دست آمده به صورت توصیفی-تحلیلی به بحث گذاشته شدند.

۴. یافته‌های پژوهش

همچنانکه جدول شماره ۱ نشان می‌دهد، تعداد مجلات قرارگرفته در فهرست مجلات نامعتبر از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از سال ۱۳۹۱ تاکنون روند صعودی داشته است؛ به گونه‌ای که این تعداد از ۵۲ مورد در سال ۱۳۹۱ به ۲۶۰ مورد در سال ۱۳۹۶ افزایش پیدا کرده است. به عبارت دیگر، این تعداد حدود ۵ برابر شده است. این افزایش، اولاً نشان‌دهنده تقاضا در میان جامعه دانشگاهی برای سفارش چاپ این مقالات و ثانیاً گویای شکل‌گیری کسب و کار تازه‌ای در ایران از سوی برخی افراد سودجو به اسم مراکز پژوهشی است. نکته قابل توجه در آمارهای فوق، تعداد مجلات نامعتبر فعال در حوزه علوم انسانی است. تعداد این مجلات نیز از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ با روندی تصاعدی درحال افزایش بوده است. این مجلات از ۵ مورد در سال ۱۳۹۱ به ۵۲ مورد در سال ۱۳۹۵ و ۴۸ مورد در سال ۱۳۹۶ افزایش پیدا کرده است. حال آنکه پژوهش‌های علوم انسانی عموماً با مسائل داخلی ایران سر و کار داشته و جز چند رشته خاص چندان نیازی به انعکاس یافته‌های آن در مجلات

خارجی وجود ندارد. در بخش تعداد سایتهای جعلی که از روی سایت اصلی مقاله صفحه‌ای را در اینترنت طراحی و اقدام به انتشار مقاله کرده‌اند، اگرچه به نسبت سال ۱۳۹۱ افزایش سایت مشاهده می‌شود، اما تعداد آن طی سال‌های اخیر ثابت مانده و در عدد ۱۱ برای جمع کل و ۱ مورد در هر سال برای مجلات علوم انسانی توقف کرده است.

جدول شماره ۱: فراوانی تعداد مجلات نامعتبر و تعداد مجلات تخصصی و بین رشته‌ای در علوم انسانی

سال ۹۶	سال ۹۵	سال ۹۴	سال ۹۳	سال ۹۲	سال ۹۱	فراوانی
۲۶۰	۲۵۹	۲۲۱	۲۰۹	۲۵۴	۵۲	کل مجلات
۴۸	۵۲	۳۹	۳۱	۳۷	۵	مجلات در رشته‌های علوم انسانی
۱۱	۱۱	۱۱	۱۲	۰	۰	کل سایتهای جعلی
۱	۱	۱	۳	۰	۰	سایت‌ها در رشته‌های علوم انسانی

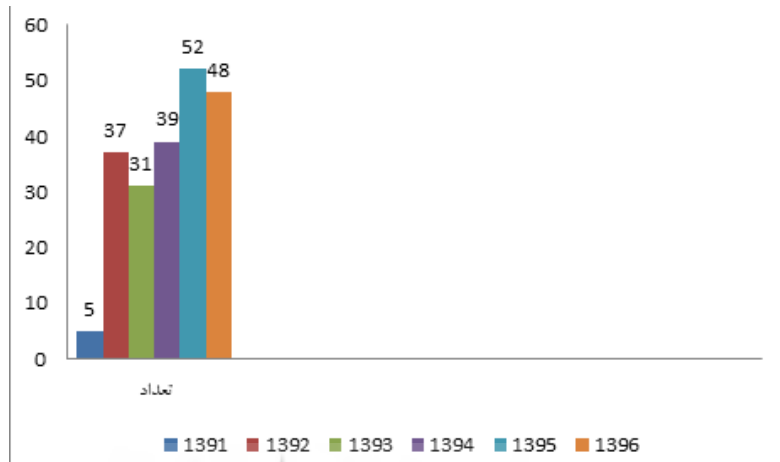
(منبع: گردآوری شده توسط نویسنده، ۱۳۹۶)

همچنان که نمودار شماره ۱ نشان می‌دهد، تعداد مجلات نامعتبر خارجی تنها در سال ۱۳۹۳ کاهش داشته و پس از آن همچنان روند تصاعدی خود را حفظ کرده است. اگرچه این عدد برای سال ۱۳۹۶ کمتر از سال ۱۳۹۵ است، اما دلیل آن را عدم انتشار فهرست جدید فصلنامه‌های نامعتبر از سوی وزارت علوم تا پایان ۱۳۹۶ باید دانست. این داده‌ها نشان می‌دهند که در کل، اخلاق پژوهش در رشته‌های علوم انسانی به شدت در معرض آسیب قرار گرفته و چاره‌اندیشی برای آن امری ضروری است.

برای مشخص شدن تعداد مقالات فرستاده شده به مجلات نامعتبر در رشته‌های مختلف و سنجش کمی آنها، دو مجله برحسب تصادف انتخاب و شماره‌های منتشرشده آن در سال ۲۰۱۶ (۹۴-۹۵) مورد بررسی قرار گرفت (در این بررسی صرفاً مقالات ایرانی ارسال شده به مجله محاسبه شد). نکته قابل توجه در این باره این است که برخی از این مجلات جعلی،

نمودار شماره ۱: فراوانی مقالات ارسال شده در رشته علوم انسانی برای فصلنامه‌های نامعتبر خارجی

(منبع: گردآوری شده از لیست مجلات نامعتبر اعلام شده از سوی وزارت علوم، ۱۳۹۶)

مثل مجله علوم سیاسی و اجتماعی^۱ یا مجله فرهنگ و علوم اسلامی^۲، هیچ مقاله ای را در سامانه مجله بارگذاری نکرده‌اند که این شاخص به تنهایی می‌توانست برای پژوهشگرانی که برای این مجلات مقاله فرستاده‌اند، زنگ هشدار باشد و آنان را از این کار بازدارد. اما افزایش تعداد ارائه این مقالات به کمیته‌های ارتقای اعضای هیئت علمی و یا سایر مراجع موجب شده تا گزارش‌هایی از معاونت‌های پژوهشی دانشگاه‌های مختلف برای وزارت علوم ارسال و نهایتاً نام این مجلات در لیست سیاه وزارت قرار گیرند. این نکته به همراه پرداخت وجه برای چاپ مقاله از سوی ارائه‌دهندگان، عدم طی شدن فرایند داوری و انجام اصلاحات ولو به شکل جزئی، کوتاه بودن زمان ارائه مقاله تا بارگذاری آن در سامانه مجله، حجم انبوه مقالات ایرانی با موضوعات مختلف و متنوع در یک شماره، چاپ چند مقاله از یک نویسنده در یک شماره و مشاهده همه این شرایط از سوی ارائه‌دهندگان موجب می‌شود تا درصد سهوی و ناآگاهانه بودن این اقدام پایین و گزینه انتخاب عقلانی بر اساس نهادگرایی جدید تقویت شود. به عبارت دیگر، بخش قابل توجهی از نویسندگان این مقالات در اثر جبر نهادی و مفید و سازنده واقع شدن این اقدام (مطلوبیت حداکثری) از سوی همتایان‌شان به این وادی کشانده شده‌اند. افزایش تعداد مؤسسات به ظاهر پژوهشی و مجلات جعلی نیز خود گواه دیگری بر افزایش تقاضا در بازار برای این کالای نامبارک علمی است.

همانگونه که جدول شماره ۲ نشان می دهد، در مجله علوم اجتماعی آسیایی^۱ ۴۱ مقاله در رشته علوم اجتماعی، ۱۴ مقاله در رشته علوم سیاسی، ۴ مقاله در رشته حقوق، ۹ مقاله در رشته اقتصاد، ۱۴ مقاله در رشته روانشناسی، ۳ مقاله در رشته ادبیات فارسی و ۱ مقاله در رشته زبان انگلیسی منتشر شده است. در این میان، رشته علوم اجتماعی بالاترین میزان چاپ مقاله و رشته های روانشناسی و علوم سیاسی در رده دوم قرار دارند؛ نتیجه ای که در بررسی مقالات مجله علوم اجتماعی نیز تا حد زیادی تکرار شد.

جدول شماره ۲: تعداد مقالات چاپ شده در سال ۲۰۱۶ در رشته های مختلف در مجله علوم اجتماعی آسیایی

مجله	علوم اجتماعی	علوم سیاسی	حقوق	اقتصاد	روانشناسی	ادبیات	زبان انگلیسی
۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰
۲	۲	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۳	۲	۲	۰	۰	۴	۰	۰
۴	۳	۱	۰	۰	۴	۰	۰
۵	۳	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۶	۶	۲	۰	۳	۲	۰	۱
۷	۵	۱	۰	۲	۰	۰	۰
۸	۲	۰	۰	۱	۰	۰	۰
۹	۶	۲	۰	۰	۱	۰	۰
۱۰	۵	۲	۰	۰	۱	۰	۰
۱۱	۲	۳	۳	۰	۱	۳	۰
۱۲	۴	۰	۱	۲	۰	۰	۰
جمع	۴۱	۱۴	۴	۹	۱۴	۳	۱

همانگونه که جدول شماره ۳ نیز نشان می دهد، در سال ۲۰۱۶ در مجله علوم اجتماعی^۲ در رشته علوم اجتماعی ۵۴ مقاله، رشته علوم سیاسی ۱۳ مقاله، رشته حقوق ۱۵ مقاله، رشته اقتصاد ۱۴ مقاله، رشته روانشناسی ۲۶ مقاله، رشته ادبیات ۱۴ مقاله و رشته زبان انگلیسی ۱ مقاله به چاپ رسیده است. به نظر می رسد که پایین بودن تعداد مقاله در رشته زبان انگلیسی در هر دو مجله، اولاً به تعداد فراوان مجلات معتبر در این رشته در بعد جهانی و ثانیاً به انتشار همزمان

۴ مجله تخصصی نامعتبر در همان سال بازمی‌گردد (ر.ک: فهرست نشریات نامعتبر، ۱۳۹۵: ۶). قطعاً دانشجویان، پژوهشگران و اساتید دانشگاه ترجیح می‌دهند مقاله خود را در فصلنامه‌ای چاپ کنند که عنوان آن با رشته آنها تناسب بیشتری داشته باشد تا سایر فصلنامه‌ها و مجلات. اما اگر از این مورد استثنا بگذریم، اولین نکته قابل تأمل در این فهرست عدم انتشار مقاله در رشته‌هایی همچون الهیات، تاریخ، جغرافیا، ادبیات عرب و فلسفه است. برای یافتن پاسخ، به قوانین ارتقای اعضای هیئت علمی در چند دانشگاه از جمله طباطبایی (ره)، اصفهان، شهید چمران اهواز و یاسوج مراجعه شد. در تمامی این دانشگاه‌ها، دقیقاً همین رشته‌ها از داشتن مقاله آی. اس. آی ۱ معاف شده بودند و بالعکس برای سایر رشته‌ها چاپ مقاله ضروری و شرط وتویی در نظر گرفته شده بود.

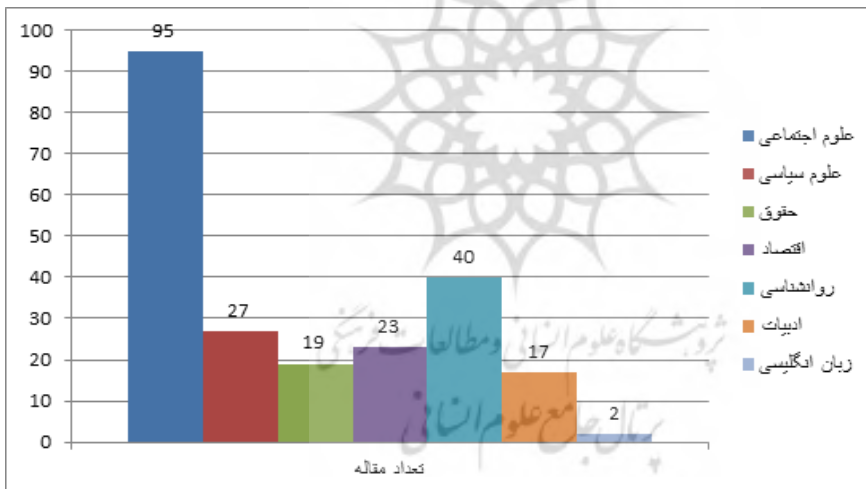
جدول شماره ۳: تعداد مقالات چاپ‌شده در سال ۲۰۱۶ در رشته‌های مختلف در مجله علوم اجتماعی

مجله	علوم اجتماعی	علوم سیاسی	حقوق	اقتصاد	روانشناسی	ادبیات	زبان انگلیسی
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳	۵	۱	۰	۰	۲	۱	۰
۴	۲	۱	۳	۰	۰	۲	۱
۵	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰
۶	۹	۵	۳	۳	۳	۱	۰
۷	۵	۰	۲	۱	۴	۱	۰
۸	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۱۸	۳	۲	۵	۱۲	۶	۰
۱۰	۶	۱	۰	۱	۱	۲	۰
۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۲	۵	۱	۴	۴	۴	۱	۰
جمع	۵۴	۱۳	۱۵	۱۴	۲۶	۱۴	۱

نکته دوم به تعداد مقالات چاپ‌شده در رشته‌های مختلف بازمی‌گشت. در جداول فوق، رشته علوم اجتماعی با مجموع ۹۵ مقاله در صدر و رشته زبان انگلیسی و ادبیات فارسی به

ترتیب با ۲ و ۱۷ مقاله در قعر جدول قرار داشتند (نگاه کنید به نمودار شماره ۱). در خصوص پایین بودن تعداد مقالات رشته زبان انگلیسی بیشتر توضیح داده شد، اما به نظر میرسد برای رشته ادبیات فارسی عدم نیاز به چاپ مقاله خارجی در این رشته و نبود مجلات بین‌المللی متناسب با آن در سایر کشورها (به جز تاجیکستان)، علت گرایش کمتر به چاپ مقاله در مجلات نامعتبر بین‌المللی بوده است. نکته مهم در اینجا وضعیت رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل به نسبت سایر رشته‌ها است. آمارهای فوق‌گویی این مسئله است که پدیده نامیمون چاپ مقاله در مجلات نامعتبر در این رشته، گوی سبقت را از رفقای دیرینه خود، یعنی حقوق و اقتصاد که در برخی از دانشگاه‌های کشور با این رشته در یک دانشکده قرار گرفته‌اند، برده است. این مسئله نشان‌دهندهٔ اولاً فشارهای بیرونی بر اساتید و دانشجویان برای چاپ مقاله بین‌المللی در این رشته و ثانیاً خطرناک بودن آینده پژوهش در این رشته است.

نمودار شماره ۲: مقایسه مقالات رشته‌های مختلف علوم انسانی

پس از مشخص شدن وضعیت رشته روابط بین‌الملل و علوم سیاسی در سال ۹۴-۹۵، نکته بعدی که محل سؤال واقع شد، این بود که این وضعیت از چه زمانی شتاب گرفته است؟ برای مقایسه میزان کمیت چاپ مقاله در مجلات نامعتبر بین‌المللی، مجدداً از بین فصلنامه‌های نامعتبر، به صورت نمونه‌برداری تصادفی در هر سال یک مجله انتخاب و تعداد مقالات رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل مورد ارزیابی قرار گرفت. علت انتخاب نکردن مقالات یک مجله به صورت مستمر در چند سال، عدم اقبال نویسندگان به چاپ در فصلنامه‌های قرارگرفته در لیست سیاه وزارت علوم بود. همانگونه که جدول شماره ۳ نشان

می دهد از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ تعداد مقالات منتشرشده در رشته علوم سیاسی و روابط بین الملل تغییر محسوسی نداشته است و به ازای هر سال عدد ۱ یا صفر بوده، اما این رقم به یکباره در سال ۱۳۹۵ افزایش چشمگیری را تجربه کرده است.

جدول شماره ۴: تعداد مقالات چاپ شده در مجلات نامعتبر ظرف ۵ سال

ردیف	نام مجله	سال	تعداد شماره	تعداد کل مقالات	تعداد مقاله
۱	Asian Case Research Journal	۱۳۹۱ (۲۰۱۲)	۲	۱۶	۰
۲	Journal of Social Sciences	۱۳۹۲ (۲۰۱۳)	۴	۲۴	۱
۳	Asian Journal of Scientific Research	۱۳۹۳ (۲۰۱۴)	۴	۴۲	۰
۴	international journal of current life sciences	۱۳۹۴ (۲۰۱۵)	۳	۹۰	۱
۵	Asian Social Science	۱۳۹۵ (۲۰۱۶)	۱۲	۳۰۰	۱۴

(منبع: وب سایت فصلنامه های بررسی شده، ۱۳۹۶)

یافته های اولیه پژوهش نشان می دهد که این تغییر محسوس بیش از هر چیز به اعلام آیین نامه ارتقای اعضای هیئت علمی از سوی وزارت علوم در سال ۱۳۹۵ بازمی گردد. این آیین نامه برخلاف آیین نامه سابق شرط ارتقای اعضای هیئت علمی به مرتبه بالاتر را چاپ مقاله در مجلات خارجی ذکر کرده است. شرطی که از سوی هیئت ممیزه برخی از دانشگاه های کشور تفسیر به چاپ مقاله آی.اس.آی شده است. لذا اعضای هیئت علمی رشته های مذکور، ناگهان به سمت چاپ مقاله در فصلنامه های خارجی حرکت کرده اند. نکته قابل تأمل اینکه ارزیابی مقالات چاپ شده نشان داد که تمامی این مقالات توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه ها و مراکز پژوهشی به صورت دو نفره و به همراه دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی به این مجلات ارسال شده است.

از آنجا که نتیجه به دست آمده می توانست فریب دهنده باشد، برای سنجش دقیقتر تأثیر آیین نامه مذکور و نیز تمایل اعضای هیئت علمی و پژوهشگران به چاپ مقاله خارجی، از بین فصلنامه های معتبر بین المللی با نمایه آی.اس.آی که تعداد آن برای رشته علوم سیاسی و روابط بین الملل ۷۴ مورد ذکر شده بود (Master Journal List, 2017) مشابه نمونه قبل، ۵ مورد به صورت نمونه برداری تصادفی انتخاب شد. همانگونه که جدول شماره ۴ نشان

می‌دهد، در سال ۹۴-۹۵ (۲۰۱۶) یعنی همزمان با چاپ ۱۴ مقاله تنها در یک مجله نامعتبر خارجی در ۵ فصلنامه معتبر بین‌المللی، تنها ۱ مقاله به چاپ رسیده است. بررسی‌های دقیق‌تر نشان داد که آن مقاله نیز مربوط به استادی ایرانی‌الاصل اما مقیم خارج است.

جدول شماره ۵: مقالات علمی پژوهشی منتشرشده در مجلات معتبر

ردیف	نام فصلنامه	سال	تعداد شماره منتشر شده	تعداد کل مقالات	تعداد مقاله
۱	Security Dialogue	۲۰۱۶	۶	۳۰	۰
۲	British Journal of Politics & International Relations	۲۰۱۶	۴	۳۶	۰
۳	Asian Politics & Policy	۲۰۱۶	۴	۵۳	۱
۴	Chinese Journal of International Politics	۲۰۱۶	۴	۱۶	۰
۵	International Politics	۲۰۱۶	۶	۴۰	۰
۶	مجموع	-	۲۴	۱۷۵	۱

(منبع: وب سایت فصلنامه‌های بررسی شده، ۱۳۹۶)

به عبارت دیگر، هر انگیزه و دلیلی را که بتوان عامل محرک برای چاپ مقاله در فصلنامه‌های خارجی در نظر گرفت، نتوانسته است تأثیر مثبت و سازنده‌ای در عمل برجای گذارد و تنها به از بین رفتن اخلاق حرف‌های پژوهش حتی گاه در میان اساتید شناخته‌شده و مشهور منتهی شده است.

۵. ارزیابی کیفی مقالات منتشرشده در مجلات نامعتبر

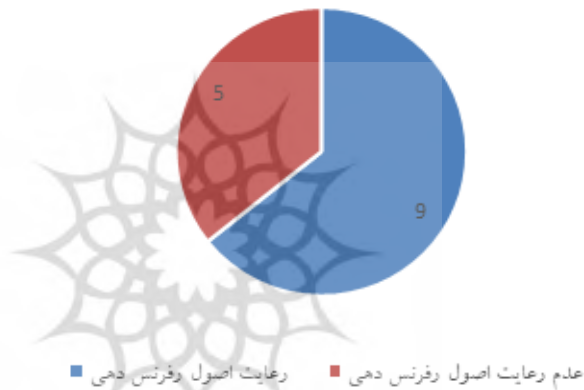
برای ارزیابی مقالات منتشرشده در مجلات نامعتبر خارجی به لحاظ روش‌شناسی، آنها را از بعد رعایت شیوه‌رفرنس‌نویسی و به‌روز بودن منابع مورد استفاده؛ از بعد نظری، برخوردار بودن مقالات از چارچوب نظری و از بعد عملی، کاربردی بودن مقاله و میزان نوآوری و خلاقیت در آن مورد ارزیابی قرار گرفت.

۵-۱. رعایت شیوه‌رفرنس‌نویسی

رعایت شیوه‌رفرنس‌نویسی و دستورالعمل ذکرشده در فصلنامه‌ها از سوی نویسندگان،

علاوه بر نظم‌بخشی به مقالات، به خوانندگان کمک خواهد کرد تا با منابع مورد استفاده نویسنده آشنا شده و در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر درباره یک موضوع، به اصل رفرنس مراجعه نمایند. ارزیابی مقالات منتشرشده در مجله علوم اجتماعی آسیایی نشان داد که از مجموع ۱۴ مقاله منتشرشده درباره موضوعات علوم سیاسی، ۹ مقاله از دستورالعمل نگارش مجله پیروی کرده‌اند. به عبارت دیگر، ۶۴/۲۸ درصد مقالات اصول نگارش و رفرنس‌دهی را رعایت و ۳۵/۷۱ درصد این اصول را رعایت نکرده‌اند.

نمودار شماره ۳: رعایت اصول نگارش

این آمار گویای دو نکته است: نخست اینکه احتمالاً مقالات ارسالی برای فصلنامه‌های نامعتبر خارجی مورد ارزیابی و داوری قرار نمی‌گیرند؛ دوم اینکه در صورت وجود داوری اولیه، نظارت و کنترل چندانی بر اصلاحیه‌های داده‌شده صورت نمی‌گیرد. لذا این مجلات به نسبت فصلنامه‌های داخلی دارای ضعف جدی هستند.

۲-۵. به روز و دسته اول بودن منابع

برعکس موضوعات تاریخی، در سایر موارد، به میزانی که نویسندگان مقالات قادر به استفاده از منابع جدید و آخرین یافته‌ها درباره موضوع پژوهش خود باشند و آنها را در اثر خود منعکس سازند، کیفیت این آثار خوب یا ضعیف ارزیابی می‌شود. بررسی ۱۴ مقاله منتشرشده در مجله علوم اجتماعی آسیایی نشان داد ۱۲ مقاله فاقد منابع به روز و دست اول است و نویسندگان عموماً از منابع فارسی استفاده کرده‌اند. به عبارت دیگر، ۸۵/۷۱ درصد مقالات دارای منابع قدیمی و دست دوم و تنها ۱۴/۲۹ درصد دارای منابع جدید و به روز بودند. این مسئله نشان‌دهنده ضعف

جدی مقالات از این زاویه و عدم توجه ارزیابان مقاله به این مهم بوده است.

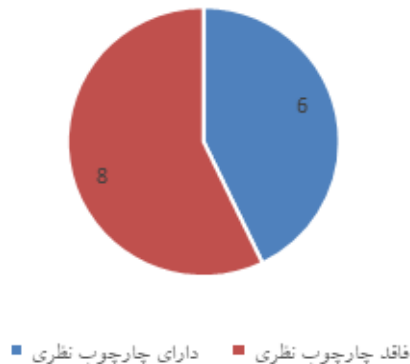
نمودار شماره ۴: استفاده از منابع جدید

۳-۵. داشتن چارچوب نظری

یکی از مهمترین دستاوردهای هر رشته علمی یا حوزه مطالعاتی دستاوردهای نظری آن است. نظریه‌ها به بیان واسکز، شناخت را در یک هم نهاد ترکیب میکنند و جهان را با ایجاد ارتباط میان پدیده‌هایی که ظاهراً نامرتب و بی‌معنا هستند برای ما معنادار میکنند (مشیرزاده، ۱۳۸۵: ۶-۵). پس به میزانی که پژوهش‌های علمی از رویکردهای نظری برخوردار باشند، میتوان آنها را در تحلیل و تبیین وقایع و حتی پیش‌بینی آینده موفق‌تر دانست. همانطور که در نمودار شماره ۵ به تصویر کشیده شده، ارزیابی مقالات منتشر شده در مجله علوم اجتماعی آسیایی نشان داد که ۶ مقاله دارای چارچوب نظری و ۸ مقاله فاقد

نمودار شماره ۵: برخورداری از چارچوب نظری

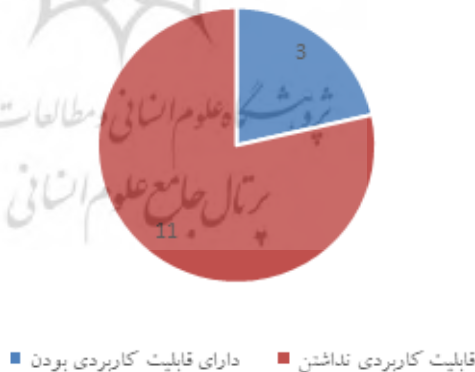

چارچوب نظری بوده است. به عبارت دیگر، ۴۲/۸۵ درصد مقالات به این مهم توجه و ۵۷/۱۵ درصد آن را نادیده گرفته‌اند. این یافته نشان از ضعف این مقالات نسبت به پژوهش‌های مشابه در ایران دارد؛ کما اینکه یافته‌های مشیرزاده و مسعودی (۱۳۸۹: ۱۶۴) برخورداری پژوهش‌های داخلی از چارچوب نظری را تأیید و مشکل آنها را عدم برقراری ارتباط میان نظریه و پژوهش می‌دانند.

۵-۴. کاربردی بودن مقاله

مشابه بسیاری از مقالات منتشرشده در فصلنامه‌های داخلی که در آنها ارتباط با جامعه و حوزه کاربرد ضعیف است (عبدالله پورچناری و کمالی، ۱۳۹۴: ۱۱۹-۱۶۶). ارزیابی مقالات منتشرشده در مجله علوم اجتماعی آسیایی نشان می‌دهد که به جز ۳ مقاله که تا حدی نتایج آن می‌تواند قابلیت کاربرد در حوزه عملی پیدا کند، ۱۱ مقاله دیگر به موضوعات تاریخی و انتزاعی پرداخته‌اند. به عبارت دیگر، ۸۷/۵۷ درصد مقالات فاقد رویکرد کاربردی بودن و ۲۱/۴۳ دارای قابلیت کاربردی بوده‌اند (نگاه کنید به نمودار شماره ۶).

نمودار شماره ۶: کاربردی بودن مقاله

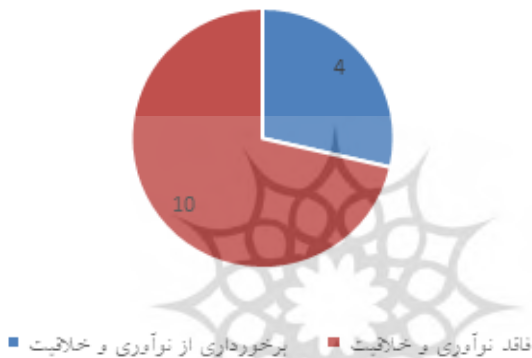

۵-۵. میزان نوآوری و خلاقیت

یکی از شاخصهای ارزیابی مقالات برای چاپ در فصلنامه‌های معتبر داخلی و بین‌المللی میزان نوآوری در مقاله و خلاقیت به کار رفته در آن از سوی نویسندگان است. هرچقدر نویسنده توانسته باشد با استفاده از یک رویکرد نظری تبیین صحیح‌تری از رخدادها، جامعه ارائه کرده و یا روش تازه‌ای برای فهم آنها پیشنهاد دهد، شانس و اقبال آن برای انتشار بیشتر خواهد بود.

بررسی مقالات منتشرشده در مجله علوم اجتماعی آسیایی نشان می‌دهد که فقط ۴ مقاله تاحدی توانسته‌اند تحلیل تازه‌های از رویدادهای سیاسی ایران به دست دهند و ۱۰ مقاله دیگر فقط به توصیف وقایع و رخداد‌های تاریخی پرداخته‌اند. به عبارت دیگر، ۷۱/۴۲ درصد مقالات منتشرشده در مجله مذکور در صورت ارائه به فصلنامه‌های داخلی احتمال عدم پذیرش آن جدی بوده است و تنها ۲۸/۵۸ درصد شانس چاپ را پیدا می‌کرده‌اند (نگاه کنید به نمودار شماره ۷).

نمودار شماره ۷: نوآوری و خلاقیت در مقالات

۶. آسیب‌شناسی یک پدیده

با توجه به یافته‌های بالا، سؤال اصلی و جدی این است که «چه چیزی باعث شده تا اساتید و دانشجویان رو به پژوهش‌هایی بیاورند که در آنها اخلاق حرفه‌ای رعایت نشده است و از کیفیت مطلوب برخوردار نیستند؟ چرا باید آنها تن به چاپ مقاله‌ای بدهند که در بهترین حالت بعد از یک سال اعتبار خود را از دست خواهد داد؟ با توجه به عدم مشاهده این معضل در حداقل دو دهه قبل و در رشته علوم سیاسی، به نظر میرسد دلایل ذیل در بروز این معضل بی‌تأثیر نبوده‌اند:

۶-۱. دلایل عام و کلی

بخش عمده‌ای از این دلایل به نهاد دانشگاه و وزارت علوم و قواعد و قوانین رسمی آن باز می‌گردد که اساتید و دانشجویان را زیر تیغ گیوتین چاپ مقاله خارجی قرار داده و با بازه‌های زمانی هشدارگونه عواقب تأخیر در انجام این کار را به آنها گوشزد می‌کند. در حقیقت، در این بخش ما شاهد نوعی بدکارکردی نهادی در بخش پژوهش هستیم که کاربرد پژوهش را به کالایی کمی فروکاسته است.

۶-۱-۱. در نظر گرفتن شرط چاپ مقاله برای دفاع از رساله

در حال حاضر در تمامی دانشگاه‌های کشور، شرط چاپ حداقل ۲ مقاله در مقطع دکتری برای دفاع از رساله امری ضروری است. در برخی دانشگاه‌ها همچون دانشگاه یاسوج، عدم چاپ مقاله در مقطع کارشناسی ارشد اگرچه منجر به صدور عدم مجوز دفاع نخواهد شد، اما کسر ۱ نمره از رساله را به همراه خواهد داشت. وجود قوانین این‌چنینی و طولانی بودن فرایند چاپ مقاله در نشریات داخلی عموماً دانشجویان را ترغیب می‌کند تا با پرداخت هزینه‌ای بین یک و نیم تا سه میلیون تومان^۱ بتوانند از سد مقاله عبور نمایند.

۶-۱-۲. سنجش دانشجویان قبول شده در آزمون مصاحبه دکتری با تعداد مقالات

اگرچه ۳۰ درصد امتیاز لازم برای کسب قبولی در مقطع دکتری به آزمون مصاحبه داده شده است، اما سهم مقالات چاپ شده در کسب این ۳۰ امتیاز بالاست. متأسفانه ملاک اصلی ارزیابی دانشجویان در این مرحله به جای میزان احاطه آنها بر مباحث علمی، به سمت تعداد مقاله سوق پیدا کرده است و تا زمانی که مقاله مربوطه در فهرست مجلات نامعتبر قرار نگرفته، دانشگاه موظف است نمره مقاله را برای دانشجوی متقاضی در فرم مربوطه لحاظ نماید. بدین ترتیب، برخی از دانشجویان ارشد و متقاضیان دکتری با چاپ مقاله و ارائه آن به مصاحبه‌کنندگان درصد کسب امتیاز مربوطه برمی‌آیند. این کار علاوه بر اینکه نوعی فساد علمی به همراه می‌آورد، موجب تضییع حقوق سایر شرکت‌کنندگان در آزمون نیز می‌شود و همچنان ضعف اصلی به قوانین تنظیم شده بازمی‌گردد.

۶-۱-۳. نحوه ارزیابی اساتید در دو مرحله تبدیل وضعیت و ارتقای علمی

وجود ابهام در آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی که در سال ۱۳۹۵ به دانشگاه‌های کشور ابلاغ شد مبنی بر ضرورت «چاپ مقاله در نشریات خارجی» و تفسیر آن در هیئت ممیزه‌های دانشگاه‌های کشور به عنوان چاپ مقاله آی.اس.آی به عنوان شرط وتویی موجب گردیده تا بسیاری از اساتید بالاجبار به سمت چاپ مقالات بی کیفیت در نشریات فاقد اعتبار بروند (آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی، ۱۳۹۵/۷/۳). به عنوان مثال، در آیین‌نامه هیئت ممیزه دانشگاه یاسوج در این باره آمده است: «بنا به ضرورت ارتباطات بین‌المللی اعضای هیئت علمی و انعکاس آن در برخی تولیدات علمی، برای ارتقا به مرتبه دانشیاری، انتشار حداقل ۱ مقاله و برای ارتقا به مرتبه استادی، انتشار حداقل ۲ مقاله در نشریات بین‌المللی معتبر ISI به

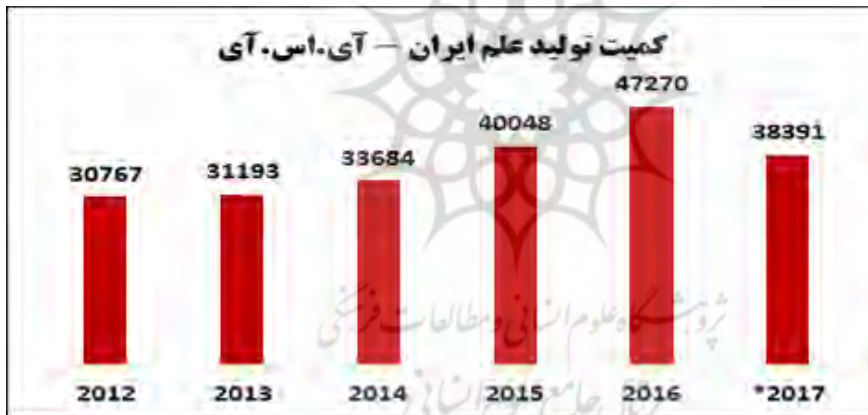
۱ مبلغ مذکور پس از استعلام از چند موسسه پژوهشی چاپ مقاله در تهران به دست آمد.

عنوان «نویسنده مسئول» ضروری است. اعضای هیئت علمی رشته‌های ادبیات فارسی، الهیات و معارف اسلامی، از این بند مستثنی هستند. در ضمن، اعضای هیئت علمی رشته تاریخ، صرفاً برای ارتقای مرتبه به دانش‌یاری از این بند مستثنی هستند» (مقررات هیئت ممیزه، ۱۳۹۶).

۴-۱-۶. نحوه سنجش جایگاه علمی کشور در جهان

یکی از شاخصه‌های ارزیابی جایگاه کشورها در جهان تعداد مقالات چاپ‌شده دارای نمایه آی.اس.آی و اسکوپوس اساتید و پژوهشگران آنها در مجلات معتبر بین‌المللی است. بررسی آمارهای تعداد مقالات ایران در پایگاه ISI از سال ۲۰۱۲ تا به امروز حکایت از افزایش ۷۶۴۲ مقاله ISI در کشور دارد. این درحالی است که این رقم تا پایان سال ۱۳۹۶ بازم افزایش پیدا خواهد کرد و چه بسا از ۴۷۲۷۰ مقاله ثبت‌شده در سال ۲۰۱۶ نیز عبور نماید (نگاه کنید به نمودار شماره ۲).

نمودار شماره ۲: کمیت مقالات چاپ شده آی.اس.آی

(منبع: پایگاه استنادی جهان اسلام، ۱۳۹۶/۹/۹)

آمار منتشر شده در پایگاه استنادی جهان اسلام در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد رتبه جهانی کمیت علم ایران در بخش مقالات آی.اس.آی تا آبان ماه ۱۳۹۶ به پله ۱۶ رسیده که نسبت به سال قبل از آن یک پله بهبود پیدا کرده است. این رتبه در میان کشورهای اسلامی از سال ۲۰۱۲ تاکنون در بین مقالات دارای نمایه اسکوپوس ۱ و در مقالات آی.اس.آی در سال ۲۰۱۷ از رتبه ۲ به ۱ ارتقا پیدا کرده است.

شخص	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷*
رتبه جهانی کمیت علم ایران - آی.اس.آی	۲۰	۲۱	۲۱	۱۹	۱۷	۱۶
رتبه جهانی کمیت علم ایران - اسکوپوس	۱۸	۱۸	۱۶	۱۷	۱۶	۱۶
رتبه علمی کمیت علم ایران در بین کشورهای اسلامی - آی.اس.آی	۲	۲	۲	۲	۲	۱
رتبه علمی کمیت علم ایران در بین کشورهای اسلامی - اسکوپوس	۱	۱	۱	۱	۱	۱
رتبه استنادی ایران آی.اس.آی	۲۳	۲۳	۲۲	۲۳	-	-
رتبه استنادی ایران اسکوپوس	۲۳	۲۳	۲۲	۲۳	-	-
رتبه رشد کمیت تولید علم ایران در بین ۲۵ کشور برتر - آی.اس.آی	۱۰	۲۵	۶	۵	۲	-
رتبه رشد کمیت تولید علم ایران در بین ۲۵ کشور برتر - اسکوپوس	۲۲	۱۹	۶	۱۷	۲	-
سهم ایران از کل کمیت تولید علم دنیا آی.اس.آی	٪۱/۳۷	٪۱/۳۴	٪۱/۳۹	٪۱/۴۹	٪۱/۶۹	٪۱/۹۱
سهم ایران از کل کمیت تولید علم دنیا - اسکوپوس	٪۱/۵۰	٪۱/۴۸	٪۱/۵۳	٪۱/۵۵	٪۱/۷۸	٪۱/۹۴
کمیت تولید علم ایران آی.اس.آی	۳۰۷۶۷	۳۱۱۹۳	۳۳۶۸۴	۴۰۰۴۸	۴۷۲۷۰	۳۸۳۹۱
کمیت تولید علم ایران اسکوپوس	۴۰۹۵۹	۴۱۸۹۸	۴۴۳۱۰	۴۴۰۲۹	۵۰۹۵۸	۴۶۹۰۱
کمیت تولید علم ایران آی.اس.سی	۳۹۵۶۶	۴۵۴۸۲	۵۰۳۱۸	۵۱۳۸۷	۳۳۲۱۶	۸۷۵۵
مقالات کنفرانس‌ها آی.اس.آی	۴۴۱۸	۳۴۵۰	۴۰۷۹	۴۳۹۴	۳۵۱۵	۹۱۲
مقالات کنفرانس‌ها اسکوپوس	۵۶۴۱	۳۶۲۵	۳۶۲۷	۲۹۴۱	۳۳۱۸	۲۵۲۲

شخص	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷*	۲۰۱۸
سهام دیپلماسی علمی از کل کمیته تولید علم ایران - آی.اس.آی	٪۱۸	٪۲۱	٪۲۳	٪۲۳	٪۲۲	-	
سهام ایران از مقالات یک درصد برتر دنیا - آی.اس. آی	٪۷۰	٪۰/۹	٪۱/۱	٪۱/۵	٪۲/۲	٪۲/۹	
تعداد مقالات یک درصد برتر ایران - آی.اس.آی	۱۰۱	۱۳۴	۱۶۷	۲۲۲	۳۵۰	۱۹۷	
رتبه ایران در تولید مقالات یک درصد برتر - آی.اس.آی	۳۷	۳۵	۳۲	۲۸	۲۱	-	
تعداد پژوهشگران یک درصد برتر کشور - آی.اس.آی	-	-	۱۷۳	۱۹۹	۲۰۸	-	
تعداد دانشگاه های برتر ایران در دنیا در نظام رتبه بندی تایمز	۱	۱	۱	۲	۸	۱۳	۱۸
رتبه ایران در تعداد دانشگاه های برتر در نظام رتبه بندی تایمز	۳۲	۳۳	۳۲	۲۸	۲۳	۱۷	۱۷
تعداد دانشگاه های برتر ایران در دنیا در نظام رتبه بندی لایدن	۰	۵	۱۲	۱۳	۱۴	۱۸	
تعداد دانشگاه های برتر ایران در دنیا در نظام رتبه بندی شانگهای	۱	۱	۱	۲	۲	۸	
تعداد همایش های علمی ملی - آی.اس.سی	۵۱	۱۰۷	۱۱۵	۲۳۶	۴۷۹	۴۳۸	
تعداد همایش های بین المللی - آی.اس.سی	۴	۱۵	۲۸	۴۴	۸۹	۹۸	

* اطلاعات سال ۲۰۱۷ هنوز کامل نشده است.

جدول شماره ۳: آمار جایگاه علمی ایران در سطح ملی و بین المللی (سی ام آبان ماه ۱۳۹۶)

(منبع: پایگاه استنادی جهان اسلام، ۱۳۹۶/۹/۹)

در حال حاضر یکی از دغدغه های جدی مسئولان بخش آموزش عالی کشور حفظ این جایگاه علمی در منطقه و جهان و ارتقای آن در آینده است و برای تحقق این مهم افزایش تعداد مقالات

امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. آنچه که در این میان مغفول مانده، این است که آیا این مقالات دارای کیفیت علمی لازم هستند؟ آیا چاپ این تعداد مقاله تاکنون توانسته گِرهی از بخش صنعت، کشاورزی، فرهنگ و اجتماع ایران باز کند؟ آیا این مقالات منجر به افزایش تولید غیرنفتی ایران شده است؟ آیا همزمان با افزایش تعداد این مقالات، آسیب‌های اجتماعی جامعه یا بحران‌های پیش روی سیاست خارجی ایران کاهش پیدا کرده است؟ اساساً چه تعداد از این حجم انبوه مقاله نظریه‌پردازی بوده و توانسته نام ایران را در جهان طنین‌انداز کند؟ متأسفانه شواهد گویای آن است که به جای کیفیت، صرفاً کمیت مورد توجه قرار گرفته و همین مسئله موجب گردیده تا کارخانه‌های ساخت و تولید مقاله و چاپ آن در مجلات نامعتبر رونق بگیرد. به همین خاطر، هر روز شاهد ظهور مؤسسات بیشتری با عنوان دروغین پژوهش در ایران هستیم.

۵-۱-۶. طولانی و دشوار بودن فرایند چاپ مقاله در مجلات داخلی

یکی دیگر از مشکلات پژوهش در کشور که اعضای هیئت علمی و پژوهشگران را به سمت چاپ مقاله در فصلنامه‌های نامعتبر سوق داده است، طولانی بودن فرایند داوری مقالات در مجلات علمی-پژوهشی داخلی و اعمال سلیقه در داوری مقالات و یا حاکم گشتن روابط بر ضوابط در پذیرش مقالات است. این مسئله موجب گردیده تا برخی از دانشجویان، محققان و اساتید راه کوتاه‌تر چاپ مقاله در فصلنامه‌های خارجی دارای کیفیت پایین و یا نامعتبر را در پیش گیرند. راه حل این مسئله شفافتر شدن فرایند داوری مقالات، قرار دادن فرم‌های امتیازدهی در سایت مجلات، انعکاس نظر تفصیلی داوران به نویسندگان و اعمال برخی محدودیت‌ها برای صاحبان فصلنامه‌ها برای چاپ مقاله در فصلنامه‌های تحت اختیار خود است؛ نه اینکه نوعی رقابت ناسالم بین دانشگاه‌ها برای کسب امتیاز فصلنامه شکل گرفته و در چاپ مقالات بیش از نیمی از ظرفیت هر شماره از مجله به اعضای هیئت علمی همان دانشگاه اختصاص پیدا کند.

۶-۱-۶. در نظر گرفتن چاپ مقاله در مجلات خارجی به عنوان شرط و تویی

برخی از دانشگاه‌های ایران از جمله دانشگاه تهران شرط استخدام به عنوان عضو هیئت علمی در این دانشگاه را چاپ دو مقاله علمی پژوهشی بین‌المللی که یکی از آنها نمایه WOS داشته باشد بر شمرده‌اند (سامانه دانشگاه تهران، ۱۳۹۶). اینگونه شرایط موجب می‌شود تا برخی اعضای هیئت علمی متقاضی تشویق شوند تا در یک بازه زمانی محدود اقدام به چاپ مقاله در مجلات نامعتبر دارای نمایه فوق و یا مجلاتی که معتبر هستند و بعداً در لیست سیاه وزارت علوم قرار می‌گیرند، نمایند.

۲-۶. دلایل خاص رشته علوم سیاسی

۱-۲-۶. جزیره‌های بودن علم سیاست در ایران

رشته علوم سیاسی در ایران جزیره‌ای است که از همتایان خود در خارج جدا افتاده است. نه سرفصل‌های درسی آن ارتباط وثیقی دارد با آنچه در سایر دانشگاه‌های خارجی تدریس می‌شود و نه کتاب‌هایی که تدریس میشوند لزوماً کتاب‌های مرجع بین‌المللی هستند. در بهترین حالت، دانشجویان رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل میتوانند نسخه ترجمه شده‌ای از کتاب انگلیسی را با فاصله زمانی حداقل یک سال از چاپ آن به دست آورند و مطالعه کنند؛ آن هم در صورتی که استاد مربوطه خود به آن کتاب علاقه‌مند بوده و به آن دسترسی داشته باشد. این امکان برای مطالعه مقالات مجلات معتبر بین‌المللی هم چون فارن پالیسی^۱، مطالعات سیاسی^۲، مرور مطالعات سیاسی^۳، مرور مطالعات سیاسی در آمریکا^۴ و... به حد صفر میرسد. در چنین شرایطی بین آنچه که در ایران آموزش داده می‌شود و پژوهش‌هایی که باید برای مجلات بین‌المللی نگارش شود دره‌ای عمیق و عریض وجود دارد. به عبارت دیگر، پژوهشگران ایرانی از آخرین یافته علمی رشته خود و یا آخرین سؤال بی‌پاسخ در خصوص آن، بی‌اطلاعند. این واقعیت بیش از هر چیز در کلام استاد مسلم علوم سیاسی ایران، دکتر حسین بشیریه، در مقدمه کتاب «احیای علوم سیاسی» موج می‌زند؛ آنجا که اشاره میکند: «انگیزه اصلی نگارنده در نگارش کتاب احیای علوم سیاسی بیان احساس ناکامی خودم از صرف عمر از دست رفته در مطالعات پراکنده و بی‌هدف و جست‌گریخته‌ای بوده است که در طی چهار دهه گذشته انجام داده‌ام» (بشیریه، ۱۳۹۶).

۲-۲-۶. عدم تنوع در تخصص‌های علمی و تبحر در یک حوزه علمی

همان‌گونه که یافته‌های مقاله باقری (۱۳۹۵: ۱۸) نشان می‌دهد ۲۹/۷ درصد مقالات منتشرشده به زبان فارسی به تحولات خاورمیانه بازمی‌گردد و ۱۸/۹ درصد دیگر به نوعی با موضوع خاورمیانه در ارتباط است. به عبارت دیگر، نزدیک نیمی از پژوهش‌های (۴۸/۶٪) ایرانیان تنها یک بخش از یک قاره جهان را پوشش می‌دهد. این مسئله که خود به عدم تخصص اساتید و پژوهشگران در حوزه‌های مختلف بین‌المللی بازمی‌گردد موجب شده تا امکان رقابت و هم‌ترازی آنان با همتایان خارجی‌شان سلب گردد. این به معنی از دست رفتن

1 Foreign Policy
2 Political Science
3 Political Studies Review
4 American Political Science Review

بسیاری از فرصت‌هایی است که می‌تواند پیش روی آنها برای چاپ مقاله در فصلنامه‌های معتبر بین‌المللی وجود داشته باشد. حتی زمانی که این دست از پژوهشگران می‌کوشند تا با مقاله‌ای در همان حوزه خاورمیانه، خود را در معرض راستی‌آزمایی با همتایانشان قرار دهند، عموماً به دلایلی همچون عدم نگارش متن انگلیسی به زبان وزین انگلیسی ۱ و یا عدم دسترسی و استناد به آخرین مقالات منتشرشده، از فرصت پیش‌آمده محروم می‌گردند. درحقیقت، در اینجا نیز ناکارکردی نهادی موجب می‌شود تا ارتباط این اساتید با همتایان خارجی‌شان قطع و یا فرصت‌های مطالعاتی بسترساز این ارتباط از دسترس آنها دور باشد.

۳-۲-۶. موضوعات محلی و در دسترس برای پژوهش

این آسیب که به مورد قبلی بسیار نزدیک است به انتخاب نوع موضوعات پژوهشی بازمی‌گردد. این مسئله مخصوصاً در بین فارغ‌التحصیلان رشته علوم سیاسی بسیار شایع است. این دست از پژوهشگران که به موضوعات تاریخ ایران، اندیشه‌های سیاسی و جامعه‌شناسی سیاسی می‌پردازند، فرصت کمی برای عرضه آثار خود در فصلنامه‌های معتبر بین‌المللی پیدا میکنند، زیرا این فصلنامه‌ها ترجیح می‌دهند مسائل سیاسی داغ و حاد جهانی یا موضوعات نظری و عام را منتشر نمایند: موضوعاتی همچون قدرت نرم جوزف نای که یا تبدیل به یک کتاب پرتیراژ در آینده خواهند شد و یا همچون پایان تاریخ فوکویاما جهان سیاست را تحت الشعاع خود قرار دهد. به گفته دکتر حسین بشیریه «با هجوم روش‌ها و علایق علوم عینی و طبیعی، حکمت سیاسی که گوهری کاملاً متفاوت دارد از میدان به در شده است، به نحوی که دانش سیاست کلاً از حوزه علایق سیاسی و سیاست جدا افتاده و سخن گفتن از غایات و اهداف و آرمانهای اساسی زندگی عمومی و شیوه‌های دستیابی به آنها خام‌اندیشانه و غیرعلمی به شمار می‌آید و در مقابل، وظیفه دانش سیاست تنها توصیف و توضیح واقعیات موجود و حتی نامطلوب تلقی می‌شود و هرگونه تأمل درباره آینده و وضعی دگرگون، سخنی مهم‌ل و بیهوده به شمار می‌رود» (بشیریه، ۱۳۹۶).

در ضعیف‌ترین فصلنامه‌های معتبر بین‌المللی موضوعاتی را می‌پسندند که یک نظریه را به نحوی صحیح و دقیق، نقد کرده، به کار بسته و یا تکمیل نموده باشد. این درحالی است که بر اساس یافته‌های مشیرزاده و مسعودی (۱۳۸۹: ۱۶۴)، در ایران «نه پژوهش به شکل مستقیم متکی بر گزاره‌ها و فرضیه‌های نظریه است و نه در جهت تکمیل نظریه گامی برداشته

می شود، نه تعیین شرایط صدق و کذب نظریه‌ها مد نظر است، نه به محک زدن نظریه یا گزاره‌های خاصی در آن توجه می‌شود، و نه توجهی به نظریه‌پردازی زمینه‌مند (نیل به نظریه از طریق مطالعه تجربی) وجود دارد».

۴-۲-۶. عدم دسترسی به داده‌ها و منابع دست اول

بخش قابل توجهی از مقالات منتشرشده در ایران ترجمه تکه‌های گوناگون مقالات خارجی است که پیشتر به زبان انگلیسی منتشر شده‌اند و این بار بومی‌سازی شده و یا در قالب نظریه‌ای خاص برای فهم موضوعی مشخص به کار گرفته شده‌اند. این دست مقالات اگرچه در ارزیابی‌های داخلی داوران موفق به کسب امتیاز لازم برای چاپ می‌گردند، اما به هنگام عرضه در فصلنامه‌های بین‌المللی معتبر، مورد استقبال قرار نمی‌گیرند. حتی باید گفت مقالات تهیه شده درباره موضوعات ایران نیز به دلیل آنکه داده‌ها و اطلاعات دست اول یا تجربی را عرضه نمی‌کنند و با محدودیت دسترسی به اسناد مواجه هستند (قوام، ۱۳۷۸: ۱۲)، حرفی برای گفتن در این فصلنامه‌ها ندارند. پس به ناچار بخشی از مقالات به سوی فصلنامه‌های دارای کیفیت پایین و یا جعلی کشیده میشوند. در ریشه‌یابی این ضعف نیز باز هم باید به سراغ نهادهای اجرایی رفت که دچار نوعی بدکارکردی هستند و از عرضه آمار و داده‌ها به شکل صحیح، کامل و دقیق به پژوهشگران و محققان امتناع می‌ورزند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده چند نکته است: ۱. افزایش تعداد فصلنامه‌های نامعتبر بین‌المللی طی ۵ سال گذشته؛ ۲. قرار گرفتن مقالات رشته علوم سیاسی در زمره ۳ گروه اول مقالات نامعتبر در رشته‌های دانشگاهی علوم انسانی؛ ۳. تبدیل شدن فرایند چاپ و انتشار این مقالات به امری طبیعی و مرسوم در بین جامعه دانشگاهی؛ ۴. پایین بودن تعداد مقالات نامعتبر در بین رشته‌های دانشگاهی فاقد الزام قانونی برای چاپ این مقالات.

نگارنده بخش عمده مشکل حاصل‌شده را ناشی از قوانین غیرصحیح حاکم بر بخش پژوهش و توجه بیش از حد بر کمیت به جای کیفیت در این آثار میدانند. از نظر نگارنده، اعمال مجازات‌های سنگین به تنهایی نمی‌تواند برای جلوگیری از سوق پیدا کردن افراد به سمت چاپ این مقالات بازدارندگی ایجاد کند. راه حل این مسئله، برداشتن اجبارهای محیطی بر پژوهشگران و اجازه دادن به آنها برای داشتن مسئله قابل پژوهش و پیدا کردن راه حل برای آن‌هاست. یعنی ممکن است این اتفاق حتی یکبار در عمر ۳۰ ساله خدمت یک استاد دانشگاه رخ بدهد، اما اگر اتفاق بیفتد قطعاً نتیجه بسیار مفید خواهد بود. همچنین باید به این نکته توجه داشت که ظرفیتهای انسانی افراد لزوماً مشابه همدیگر نخواهد بود. فردی ممکن است در آموزش بسیار قوی باشد و فرد دیگری در پژوهش؛ یکی نگاه نظری قوی داشته باشد و دیگری نگاه عملی و کاربردی. پس نباید انتظار داشت که همه اعضای هیئت علمی و جامعه دانشگاهی شبیه همدیگر باشند. تا زمانی که به این تفاوتها توجه نشود، نمیتوان انتظار رعایت اخلاق پژوهش در جامعه علمی ایران را داشت و همچون گذشته درب بر روی همان پاشنه خواهد چرخید.

منابع

الف) منابع فارسی

- ازغندی، علیرضا. (۱۳۸۲). علم سیاست در ایران، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
- آمار جایگاه علمی ایران در سطح ملی و بین‌المللی. (۳۰ آبان ۱۳۹۶). قابل دسترس در:
<http://isc.gov.ir/publication/IranPub.htm>
- آیین‌نامه ارتقای اعضای هیات علمی. (۷/۳/۱۳۹۵). قابل دسترس در:
<http://res.yu.ac.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=9&pageid=2628>
- باقری دولت آبادی، علی. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی پژوهش‌های روابط بین‌الملل در ایران، فصلنامه رهپاوه‌های سیاسی و بین‌المللی، سال ۸، شماره ۱، صص ۹-۴۱.
- بشیریه، حسین. (۱۳۹۶). احیای علوم سیاسی: گفتاری در پیشه سیاستگری، تهران: نشر نی.
- پیترز، گای. (۱۳۸۷). نظریه نهادگرایی در علم و سیاست، ترجمه فرشاد مومنی و فریبا مومنی، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- توکل، محمد؛ نصری راد، محسن. (۱۳۸۸). دستبرد علمی با تبیینی از جامعه‌شناسی علم، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال چهارم، شماره ۳ و ۴، صص ۱-۱۶.
- حسینی زاده، محمد علی. (۱۳۹۱). از نهادگرایی تا گفتمان: درامدی بر کاربرد نظریه‌های نهادگرایی در علوم سیاسی، فصلنامه علوم سیاسی، سال ۱۵، شماره ۶۰، صص ۸۳-۱۰۹.
- حقیقت، سید صادق. (۱۳۸۷). تقابل رفتارگرایی و نهادگرایی در علوم سیاسی، فصلنامه حوزه و دانشگاه، سال ۱۴، شماره ۵۵، صص ۱۳۹-۱۵۴.
- خالقی، نرگس (۱۳۸۷)، «اخلاق پژوهش در حوزه علوم اجتماعی»، فصلنامه اخلاق در علم و فناوری، سال سوم، شماره ۱ و ۲، صص ۱-۱۰.
- سامانه دانشگاه تهران. (۱۳۹۶). شرایط عمومی و الزامی دانشگاه تهران جهت استخدام به عنوان عضو هیات علمی، قابل دسترس در: <http://academics.ut.ac.ir/fa>
- سلیمی، حسین. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت آموزش و پژوهش علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم.
- عبدالله پورچناری، محمد و یحیی کمالی. (۱۳۹۴). بررسی موانع کاربردی سازی علم سیاست از دیدگاه مدیران اجرایی استان کرمان، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال یازدهم، شماره اول، صص ۱۱۹-۱۶۶.

قلی پور، آرین. (۱۳۸۰). جامعه شناسی سازمان: رویکرد جامعه شناختی به سازمان و مدیریت، تهران: سمت.

قوام، عبدالعلی. (۱۳۷۸). اصول سیاست خارجی و سیاست بین الملل، چاپ ششم، تهران: سمت

لشکربلوکی، مجتبی. (۱۳۸۷). چارچوب تدوین ارزش ها و اخلاق حرفه ای پژوهش های علمی و فناوری، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال سوم، شماره ۱ و ۲، صص ۱۰۵-۱۱۵.

لک زایی، شریف. (۱۳۸۳). نظریه نهادی در علوم سیاسی؛ نهادگرایی جدید، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۲۸، صص ۳۱۵-۳۳۶.

محمدنژاد، عاطفه. (۱۳۸۶). اخلاق در پژوهش، مرکز پژوهش های علمی دانشجویی، سال دوم، شماره ۳، صص ۴۴-۴۷.

مشیرزاده، حمیرا. (۱۳۸۵). تحول در نظریه های روابط بین الملل، چاپ دوم، تهران: سمت.

مشیرزاده، حمیرا؛ مسعودی، حیدرعلی. (۱۳۸۹). نظریه و پژوهش در روابط بین الملل در ایران: مطالعه موردی رساله های دکتری، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال پنجم، شماره ۲، صص ۱۶۳-۱۸۸.

مصفا، نسرین. (۱۳۸۵). سیری در تحولات آموزشی و پژوهشی علوم سیاسی و روابط بین الملل، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

مقررات هیئت ممیزه دانشگاه. (۱۳۹۶). قابل دسترس در سامانه هیئت ممیزه دانشگاه یاسوج به آدرس:

http://edu.yu.ac.ir/uploads/dastoorolamae_momayeze.pdf

منصوریان، یزدان. (۱۳۹۰). پای بندی به اخلاق علمی و پیشگیری از فریبکاری در سایه علم،

سخن هفته، شماره ۳۵، ۲۰ تیر ۱۳۹۰، پایگاه تحلیلی خبری لیژنا. قابل دسترس در

<http://www.lisna.ir/Note/5737->

(ب) منابع انگلیسی

Haji Yousefi, Amir.M. (2010). *Teaching International Relations in Iran: Challenges and Prospects*, Presented to the **Annual Conference of the Canadian Political Science Association**, Jun 2-3 2010, Concordia University, Montreal, Canada.

Kiralp, Sevki. (2016). *Strengths and Weaknesses of Anthropology and Political Science in Observing Nationalism: The Case of Cyprus (1968-1977)*, **Anthropologist**, Vol.24, No.2, pp.481-485.

Mesbahi, Mohiaddin. (2009). *IR Scholars and International Systems: Learning and Socialization*, **International Political Sociology**, 3. No.3. Pp 346-350.

Moshirzadeh, Homeira. (2009). *A Hegemonic 'Discipline' in an 'Anti-Hegemonic' Country*, **International Political Sociology**, 3. No.3. pp 342-346.

Long T, Martin. J. (2007). **Research ethics in the real world: issues and solutions for health and social Care professionals**, Churchill Livingstone. pp. 168-199.

Philpot M. (2004). *An Introduction to Ethics of Research in Psychiatry*, **Psychiatry**, Vol.3, pp. 26-29

Master Journal List. (2017). Thomson Reuters, available on: <http://mjl.clarivate.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi>